

Telegram cunsumadëures dezember 2011/jenè 2012

Beilage 76/3

Oblianza de mëte sö i montli da d'invern ...?

Che che ô tres ester sigü sön tru d'invern, dess mëte sö de bugn montli da d'invern. Pornanche al vëgn dër frëit él ora da tó y jì i montli da d'isté. Bele cun 7 degrà sura le zero él damì da jì cun i montli da d'invern, porvia de süa combinaziun de gumi speziala.

Al é gnü a s'al dè n pü' de confuijun ajache al é gnü lascè alsavëi che dai 15 de novëmber mësson mëte sö i montli da d'invern. Mo chësc n'é nia vëi! L'ordinanza (n. 1318) dl assessur compétent scri dant che „sce al nëi o sce la strada é curida da nëi, o sce la strada é dlaciada, mësson mëte sö i montli da d'invern sön les strades statales y provinciales dla rëi dles strades provinciales (montli da d'invern adatà por jì sön la nëi o sön la dlacia o scenò n'atrezadöra da d'invern analoga cun chëra che an ne slizia nia, sciöche morones o scenò n'atrezadöra omologada anfat).“

Chësc dovëi vel pornanche al vëgn metü sö sön les strades provinciales les tofles aposto y n'à nia da nen fà cun na data. Sön la tofla él fat jö n montl da d'invern y al é scrit sö "sce al é da nëi o da dacia". Sce an ne se tëgn nia al dovëi de mëte sö montli da d'invern vëgnon straufà.

Aladô dl codesc dla strada po i manajadus dles strades, chël ô dì incé i comuns, autorisé regolamënç aposto por l'invern.

Aiazzone-Fiditalia: de bones noeles

De bones noeles por i consumadus che à ciamò val' da stlarì cun Aiazzone-Fiditalia. Dan da püch à Fiditalia splighé pro na sentada a Milan olache al ê incé n colaboradù dla Zentrala Consumadus Südtirol (CCS), che ai ô rete les rates paiades ite „por nia“ – por mebli cumprà da Aiazzone che ne n'é mai gnüs ortià. Fiditalia â dan da n valgûgn mëisc autorisé i consumadus da ne paié nia les rates, y garanti che

chësc n'ess nia portè a na comunicaziun de „stlet debitur“ tl CRIF. Ségn él gnü lascè alsavëi ofizialmënter che al ti gnarà retü a düc i tliénç, che n'à mai ciafè ci che ai à cumprè, ci che ai à paié ite ti ultimi mëisc.

14 de novëmber - No-Alcol-Day: al vëgn ghiré na miù descriziun

Vigni dé mörel tl'Europa passa 500 porsones porvia de maraties liades al consum d'alcol; dantadöt porvia di tröc caji de crebesc. Bele da agn incà dij l'organisaziun por la santé mondiala (WHO) che l'alcol é na sostanza dër prigorosa, che mët al prigo la vita dla porsona; d'october dl 2010 à la WHO tlassifiché l'alcol sciöche „sostanza che gauja le crebesc pro la porsona“ – sciöche ince l'asbest, le tabach o benzol.

L'alcol fej pert de nostra cultura y economia, mo l'alcol é ince la sostanza che porta a na majera dependënsa. Porchël mëss les etichëtes y le retlam fà referimënt al prigo por la santé tl caje de maladoranza. Cun la scomenciadìa dl „No-Alcol-Day“ déssel gnì sostignì na cultura dla prevenziun por ci che reverda l'alcol.

Cun la ćiasa “flessibla” sparagnon

Dal'infanzia ala vedlëza se müda nüsc bojëgns abitatifs cun le passè dl tëmp. La soluziun é na ćiasa “flessibla” y zënza barieres, che pîta la mascima comodité a düc chi che vir dailò. Na proietaziun sciöche al alda mët man dal'entrada: i scalins dan porta po gnì baratà fora por ejëmpl cun na picia rampa cun chëra che ara vais da rovè pormez plü sauri. Ince pro i üsc te ćiasa y de sorà aldission da té demez i limi, a chësta moda él plü sauri da se möie, sides por de pici mituns che por jënt che se stënta da jì. N sföi d'informaziun nü dl ZC pîta indicaziuns y consëis sön co proietè damì na ćiasa por dötes les etës; le sföi é da ciafè sides online che sön papier pro les sëntes dla ZC.

Cumpra de imobii: capara confirmatoria o capara penitenziala?

Normalmënter canche an stlüj jö le contrat preliminar paia che che cumpra na soma, che po gnì dada sciöche capara confirmatoria, capara penitenziala o bel scëmpl sciöche acunt. Chisc trëi conzeć à düc trëi n ater significat, porchël désson savëi ci che ai ô dì pordërt, denant co té na dezijiun sön co paié. La capara confirmatoria vëgn paiada por confermè le lian che an à surantut cun le contrat preliminar. Sce che che cumpra se tira zoruch, pérdel i scioldi païa ite, y sce che che vënn se tira zoruch, spo mëssel ti rete al cumpradù i scioldi che al ti à dè plü na penala dla medema soma: chël ô dì che al mëss rete du iadi tan che al à ciafè. Implü po la pert che se téggn al contrat jì dan signoria por che al vëgnes fat ci che é scrit tl contrat, y damanè do na indenisaziun por i dagns. La capara penitenziala indere, é na soma fata fora danter che che vënn y che che cumpra, y é la soma che mëss gnì retüda sce un di dui se tira zoruch. Porchël sce l'ater se tira zoruch an le dërt de ciafè zoruch la capara y an ne mëss nia desmostrè

d'avëi albü n dann. Mo te chësc caje ne pon nia damanè do n'indenisaziun por i dagns, o jì dan signoria por damanè che al vëgnes ademplì ci che é preodu tl contrat. De plü informaziuns é da ciafè chilò: www.centroconsumatori.it sot "abitare".

Le Südtirol é tres manco presënt sön les trasses lunges dles ferates

Scebëgn che öna dles majeres trasses de coliamënt dla ferata passa fora por le Südtirol, ne va tröpes ferates importantes nia plü da canche al é l'orar nü (2011-2012). Por ejëmpl saràl tl dagnì plü ri da rovè a Lecce, Milan y Minca por chi che pëia ia da dales staziuns dl Südtirol. La politica dl sparagn, a chëra che dantadöt Trenitalia ti va do, porta pro a n peioramënt di coliamënç nazional y internazional. Sce an tëgn cunt che i cosc dl auto privat é chersciüs dassënn, val debojëgn de n bun coliamënt dles ferates cun les gran citês. Porchël fóssel debojëgn da ajuntè ferates y nia da nen tó demez. Mo al va debojëgn che les politiches da šëgn che reverda i proieć de trasporć y les infraströtöres – chël ô dì la destinaziun de miliarg de euro a mega-proieć – vëgnes mudades. Dantadöt i politics competënç te chisc seturs é cherdà a fà val: coliamënç dles ferates adatà é n critér dër important por garantì la mobilité dla forza laûr y le coliamënt de döta l'economia dl teritore. La Zentrala Consumadus (ZC) se tém che chësc influenzarà negativamënter le trasport local regional. “La reduziun di coliamënç nazional y internazional portarà a na majera adoranza dles ferates regionales y interregionales. Chësc portarà dessigü pro a na majera adoranza dles ferates (che é na bona cossa); mo ti orars olache la maiù pert dla jënt va cun la ferata saràres plü co plënes” dij le diretur dla ZC, Walther Andreaus. “Porchël aratunse che les condiziuns de iade de tröpes porsones che va vigni dé cun la ferata peiorëies”.

Al pröm de jenà dl 2012: proibì da zidlé iarines da üs te gabies

Dal pröm de jenà dl 2012 inant él te döta l'Europa proibì da zidlé iarines da üs te gabies. Ci se müda pa? Les vedles gabies che odô danfora na lerch de 550 cm^2 a iarina, ne podarà nia plü gnì adorades, y ares gnarà baratades fora cun gabies nöies “arichides”. Chëstes sarà majeres (750 cm^2 a iarina), y ares arà incé na raspa, na stangia dles iarines y na coa. Mo le passaje é bindebò pëigher te n valgûgn païsc dl'Uniun, danter l'ater incé tla Talia.

Sciöche consumadus podunse bele šëgn cumprè üs che vëgn da chisc zidlamënç. Te chësc caje podunse se daidé cun le codesc dl produtur, na combinaziun de numeri y lëtres sön l'ü. Le pröm numer nes dà informaziuns sön la sort de zidlamënt:

numer Ozidlamënt biologich

numer 1zidlamënt alalëria

numer 2zidlamënt a tera

numer 3zidlamënt te gabia

Raport sön le trasport di fligri: 60% de retlamaziuns deplü co l'ann passè

Ai 28 d'otober dl 2011 à la Rëi dles Zentrales di Consumadus Europeiches (ECC-Net) presentè le rapport nü sön i dërc di passajirs di fligri. Di 2010 s'à 71.292 zitadins comunitars adressè al'ECC-Net y 12.622 de chisc à segnalè na violaziun che reverda sü dërc sciöche passajir di fligri; la mesaria dla soma recuperada por i consumadus é de 509 euro. Por mirit dl laûr de intermediaziun danter consumadù y compagnia di fligri dles ZCE, é le 31% di caji gnü stlüt jö cun na soluziun sön le tru extraiudizial. Le numer di caji che reverda le trasport di fligri gestì dala ECC-Net dl 2010 é chersciü dl 59% respet al 2009 (canche al ê feter 8.000 caji); n numer bindebò gran sce an tègn cunt che le numer de dötes les retlamaziuns é "ma" chersciü dl 27%.

De plü informaziuns é da ciafè chilò: www.euroconsumatori.org.

Svenüdes: trëi cosses da savëi

- **Incé sce le prîsc é gnü arbassè dassënn à le tliënt dagnora le dërt de ciafè marcianzia zënza defèc.** Sce val' vëgn venü a demanco ajache al é por ejempl n pü' paz, mëssel ti gnì dit a che che la cumpra. Le tliënt po presentè na retlamaziun incé do la cumpra por ci defet o imperfeziun comai che le comerziant ne n'à nia segnalè.
- Incé por les svenüdes de fin de sajun vêlel le consëi **de tignì sö le bonn de cassa o la fatura**, che podarà ves ester d'öga tl caje de retlamaziuns o de denunzia de dann.
- **I comerzianc ne mëss nia tó zoruch i produc zënza defèc;** chësc vel sides tratan le tëmp de svenüda che tartan la sajun normala. Sce al vëgn fat, se tràtera ma de n plajëi. La sostituziun dla marçianzia cumprada tratan la svenüda, che n'à degun defet, vëgn stlüta fora espressamënter dal comerziant.